

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการตรวจค้นยานพาหนะทางบก

4.1 ปัญหาความไม่ชัดเจนในความหมายของยานพาหนะทางบก

การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 ทำให้มีการกล่าวขานกันอย่างกว้างขวางถึงขอบเขตในเรื่องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์สิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะแนวทางการตรวจค้นที่รื้อฐาน รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ว่า “ในคดีอาญาการค้นในที่รื้อฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่ง หรือ หมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”¹ แสดงว่าหลังจากที่รัฐธรรมนูญใหม่มีผลบังคับใช้ ศาลเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจในการออกหมายค้นในที่รื้อฐาน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ก็จะไม่มีอำนาจออกหมายค้นอีกต่อไป ซึ่งหากเป็นที่รื้อฐานโดยทั่ว ๆ ไป ผู้เขียนเห็นว่าไม่ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะกฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดเจนอยู่แล้ว แต่หากเป็นยานพาหนะทางบก โดยเฉพาะรถยนต์ส่วนบุคคล จะถือว่าเป็นที่รื้อฐานหรือไม่ เพราะหากถือว่าเป็นที่รื้อฐาน ผู้เขียนรู้สึกเป็นห่วงถึงความปลอดภัยของสังคม อันเนื่องมาจากว่าการก่ออาชญากรรมที่เห็นกันอยู่อย่างชุกชุมในปัจจุบันนี้ ก็ล้วนแต่มียานพาหนะเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดหรือใช้ในการหลบหนีมีมากขึ้น เช่น ใช้ยานพาหนะทางบกในการผลิตยาบ้าหรือขนยาบ้า² ใช้ยานพาหนะทางบกในการบรรทุกศพหรือส่วนของศพที่ผู้กระทำความผิดฆ่าและนำไปทิ้งเพื่อทำลายพยานหลักฐาน³ หรือใช้ยานพาหนะทางบกในการชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ เป็นต้น⁴ ดังนั้นหากเจ้าพนักงานของรัฐหรือตำรวจไม่กล้า

---

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 238

² “ขนยาบ้านับหมิ่นหนีไม่พ้นด่านตำรวจ” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, (5 กุมภาพันธ์ 2541), หน้า 11 และ “ทางหลวงจับยาบ้าสามหมื่นเม็ดในรถ” หนังสือพิมพ์ข่าวสด, (4 มีนาคม 2541), หน้า 11

³ “คดีฆาตกรรมสยงอำพรงศพ ตัดเซาะชำแหละเนื้อ หนัง ดับไตใส่ถุง ทิ้งชักโครก ส่วนกระดูกหัวใส่ท้ายรถนำไปทิ้งแม่น้ำบางปะกง” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, (8 มีนาคม 2541), หน้า 6

⁴ สถานภาพอาชญากรรมแสดงยานพาหนะที่คนร้ายใช้กระทำความผิด (เอกสารภาคผนวก ก. หน้า 164-168)

ตรวจค้นยานพาหนะ เพราะไม่แน่ใจว่ายานพาหนะนั้น นำมาใช้ในการกระทำความผิดหรือไม่ จึงมีการปล่อยผู้กระทำความผิดให้ลอยนวล ไม่ได้เข้าทำการจับกุมปราบปราม ก็อาจส่งผลเสียหายต่อรัฐและความสงบสุขของประชาชน ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาในเรื่องการตรวจค้นยานพาหนะทางบกนี้ ปัจจุบันได้สร้างปัญหาในทางปฏิบัติให้แก่เจ้าพนักงานตำรวจอย่างมาก เพราะเจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ แต่หากเมื่อพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญใหม่แล้ว การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ ถ้าไม่มีคำสั่งหรือหมายของศาล ดังนั้นในการตรวจค้นยานพาหนะทางบกจะต้องกระทำโดยต้องขออนุญาตศาลก่อนหรือไม่ จึงต้องวิเคราะห์ว่า คำนิยามศัพท์ของคำว่า “ยานพาหนะทางบก” มีความหมายว่าอย่างไร ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้บัญญัติถึงความหมายของยานพาหนะทางบกไว้ แต่กฎหมายได้บัญญัติคำนิยามของคำว่า “ที่รโหฐาน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(13) หมายความว่าถึงที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถานดังบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา

ส่วนคำว่า “ที่สาธารณสถาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (3) หมายความว่าถึงสถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

ฉะนั้น ที่รโหฐาน จึงหมายความว่าถึง สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไป

มีปัญหาว่า ยานพาหนะทางบก เช่น รถยนต์ ที่เล่นหรือจอดอยู่ในที่สาธารณสถานเป็นที่รโหฐานหรือไม่ ถ้ารถยนต์ไม่ใช่ที่รโหฐาน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่าในรถยนต์นั้นมีสิ่งของผิดกฎหมาย ย่อมมีอำนาจตรวจค้นรถยนต์นั้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 โดยถือว่าเป็นการตรวจค้นบุคคลที่ครอบครองรถยนต์นั้นในที่สาธารณสถาน

การตรวจค้นรถยนต์ในที่สาธารณสถาน คงไม่แตกต่างอะไรกับการค้นกระเป๋าใส่เอกสาร หรือกระเป๋าใส่เสื้อผ้า หากแปลว่ารถยนต์เป็นที่รโหฐาน ต้องไปขออนุญาตค้นจากศาลมาก่อนจึงจะค้นได้ คนร้ายก็คงจะเต็มบ้านเต็มเมือง เพราะกว่าเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะขออนุญาตค้นมาจากศาลได้ รถยนต์คงเล่นไปไกลเกินกว่าจะตามไปตรวจค้นได้ทัน ครั้นจะกัก

รถยนต์ไว้เพื่อรอหมายค้นจากศาล ประชาชนผู้บริสุทธิ์ก็จะเดือดร้อน ถ้าแปลว่ารถยนต์ไม่ใช่ที่
 รโหฐาน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีความสงสัยว่าจะมีสิ่งของผิดกฎหมายอยู่ในรถยนต์ ก็
 สามารถตรวจค้นได้ทันที หากค้นไม่พบของผิดกฎหมาย รถยนต์นั้นก็สามารรถแล่นไปไหนมาไหน
 ได้ โดยไม่ต้องเสียเวลารอหมายค้นจากศาล

จากกรณีดังกล่าวจึงเป็นความสับสนของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะ
 ตรวจค้นยานพาหนะทางบกว่าจะทำการตรวจค้นได้หรือไม่ได้ หรือว่าจะตรวจค้นได้จะต้องขอ
 หมายจากศาลก่อน ถ้าพิจารณาจากการที่เจ้าพนักงานตำรวจทำการตั้งด่านตรวจ เพื่อทำการตรวจ
 ค้นรถยนต์ทุกคัน หรือตรวจบางคันที่วิ่งผ่านจุดตรวจ ทำให้มีปัญหาวิเคราะห์ว่ากฎหมายได้ให้
 อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการตั้งด่านตรวจ และตรวจค้นรถยนต์ที่วิ่งผ่านจุดตรวจนั้นอย่างไร มี
 ขอบเขตในการตรวจค้นขนาดไหน เพราะเมื่อวิเคราะห์ตามคำนิยามของกฎหมายแล้ว หากถือว่า
 รถยนต์เป็นที่รโหฐาน เจ้าพนักงานตำรวจก็ไม่สามารถหยุดรถเพื่อตรวจค้นได้ ซึ่งหากจะตรวจค้น
 จะต้องใช้หมายค้นของศาล หรือมีเหตุให้ทำการตรวจค้นได้ตามข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายวิธี
 พิจารณาความอาญา มาตรา 92 (1) - (5) เท่านั้น⁵

อีกกรณีหนึ่งวิเคราะห์ได้ว่า การตรวจค้นยานพาหนะทางบก ประมวลกฎหมายวิธี
 พิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในเรื่องการตรวจค้นรถยนต์ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ถือว่า
 รถยนต์ไม่ใช่ที่รโหฐาน แต่มีลักษณะเหมือนกับสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองพกพา หรือยึดถือ

---

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ค้นที่รโหฐาน
 โดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีต่อไปนี้

1. เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
2. เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน
3. เมื่อบุคคลที่ได้กระทำผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้น
 การสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
4. เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำผิดได้ซ่อนหรืออยู่ใน
 นั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นซ้ำว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะ
 ถูกโยกย้ายเสียก่อน

5. เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตาม

ของบุคคล จึงถือว่ามิสิทธิตรวจค้นได้ เพราะเป็นการค้นตัวบุคคลที่อยู่ในรถก็สามารถตรวจค้นรถยนต์ของผู้นั้นได้ด้วย และถือว่ารถยนต์เป็นสิ่งของมิใช่ที่รโหฐาน

ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจมีเหตุอันควรสงสัยว่าเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือบุคคลที่อยู่ในรถนั้น จะมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือมีไว้เป็นความผิด ก็จะทำกรตรวจค้นบุคคลดังกล่าว และตรวจค้นรถยนต์คันนั้นด้วย* โดยอาศัยหลักเกณฑ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 นั้นเอง⁶

กรณีหากถือว่ารถยนต์เป็นที่รโหฐาน ก็อาจจะใช้ข้อยกเว้นหลักการค้นที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 (4) ที่ว่า “เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจะมีสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน” ซึ่งก็ค้นโดยเฉพาะสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดเท่านั้น สิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดไม่สามารถค้นได้ เช่น อาวุธปืนผิดกฎหมาย เป็นต้น

เมื่อปัญหาเรื่องการตรวจค้นยานพาหนะทางบก กฎหมายมิได้บัญญัติไว้โดยตรง แต่ตามกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับการตรวจค้นโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ต่างกัน 2 กรณี คือ

1. การตรวจค้นที่รโหฐาน อาศัยเหตุแห่งการตรวจค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 69 (กรณีมีหมายค้น) และตามมาตรา 92 (1) (5) (กรณีไม่มีหมายค้น)

*ถ้ารถยนต์จอดทิ้งไว้ไม่มีคนก็ต้องดำเนินการให้พบเจ้าของเสียก่อนแล้วจึงดำเนินการค้นต่อหน้าเจ้าของ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเสียหายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจทำให้เจ้าพนักงานถูกฟ้องร้องได้ เว้นแต่จะมีผู้อื่นต้องการความช่วยเหลืออยู่ภายในรถยนต์คันดังกล่าวก็อาจอ้างความจำเป็นเพื่อป้องกันชีวิตของผู้นั้นได้

⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 บัญญัติว่าห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะ เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น ในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

2. การตรวจค้นที่สาธารณสถาน อาศัยเหตุแห่งการตรวจค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 คือเหตุอันควรสงสัย แต่เหตุแห่งการตรวจค้นตาม มาตรา 93 นี้เป็นการตรวจค้นตัวบุคคลในที่สาธารณสถาน

คำว่า “ที่รโหฐาน” ฎหมายให้นิยามว่า “หมายความถึงสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถานดังบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (13) และคำว่า “ที่สาธารณสถาน” ฎหมายให้คำนิยามว่า “หมายถึงสถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้” ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 (3) ดังนั้น ที่รโหฐานจึงหมายถึงที่ซึ่งประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น เคหสถาน ที่รโหฐานควรเป็นที่ที่บุคคลอยู่ได้อย่างสงบและปลอดภัยจากการรบกวนจากบุคคลภายนอก รวมตลอดถึงการปลอดภัยจากการรบกวนจากอำนาจของรัฐ⁷ เหตุนี้การตรวจค้นในที่รโหฐาน ฎหมายจึงกำหนดให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตาม มาตรา 69 และ มาตรา 92 (1) - (5) ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของเจ้าของที่รโหฐาน กล่าวคือโดยหลักแล้วการตรวจค้นที่รโหฐานจะต้องมีหมายค้นเสมอ เว้นแต่จะเข้าข่ายยกเว้นตาม มาตรา 92 (1) - (5)

ที่ใดเป็นที่รโหฐาน อาจพว้างหลักกว้าง ๆ ได้ว่า เป็นสถานที่ที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแสดงเจตนาหวงกันมิให้บุคคลภายนอกเข้าไป การแสดงเจตนาหวงกันอาจเป็นโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย หรือโดยสภาพแห่งสถานที่นั้น เช่น บริเวณเคหสถานบ้านเรือนของบุคคลโดย้อมเป็นที่รโหฐาน สถานที่แห่งใดที่เจ้าของปิดป้ายห้ามเข้า หรือสร้างรั้วรอบล้อมเป็นเจตนาของการหวงกัน การยินยอมให้ประชาชนเข้าไปแต่อยู่ในบังคับแห่งเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ต้องถือว่าเป็นที่สาธารณสถาน เช่น โรงภาพยนตร์หรือโรงมหรสพอื่น ที่ผู้เข้าชมต้องเสียค่าผ่านประตูเข้าไป

จากการศึกษาพบว่า คำว่าที่รโหฐานนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติขึ้น โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี คือจาก Halsbury Law Of England อย่างไรก็ตามในกฎหมายอังกฤษไม่ได้นิยามคำว่า “ที่รโหฐาน” เอาไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้บัญญัติเกี่ยวกับคำว่า “ที่สาธารณสถาน” ว่าหมายถึง สถานที่ที่บุคคลทั่วไปมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น พუნาเปิดโล่งหลายร้อยไร่ต่อเนื่องกัน โดยถือว่าสถานที่ซึ่งไม่ใช่ที่สาธารณสถาน

⁷ คณิต ฒ นคร, ฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538), หน้า 167

ก็คือที่รโหฐาน อันมีแนวเดียวกับกฎหมายไทย ส่วนกฎหมายสหรัฐอเมริกาก็เป็นอย่างเดียวกัน ดังปรากฏหลักฐานจาก Black's Law Dictionary³

จากหลักกฎหมายที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า คำว่า “ที่รโหฐาน” หมายความว่าเฉพาะที่ที่เป็นสถานที่ เช่น บริเวณพื้นดิน บริเวณอาคาร โรงเรือน ซึ่งมีลักษณะติดตั้งอยู่กับที่โดยสภาพของมันเอง จึงมีปัญหว่าสิ่งที่เคลื่อนไหวได้จะถือว่าเป็นสถานที่ได้หรือไม่ และจะถือว่าเป็นที่รโหฐานหรือที่สาธารณสถานได้หรือไม่ ในประเทศสหรัฐอเมริกาเคยมีตัวอย่างคดีที่วินิจฉัยเกี่ยวกับ “รถไฟ” ว่ารถไฟที่วิ่งรับคนโดยสารอยู่ถือว่าเป็นที่สาธารณสถาน แต่ถ้าหยุดวิ่งไม่ได้ใช้งานต้องถือว่าเป็นที่รโหฐาน” (คดี Langrish V. Archer (1882) 10 Q.B.D. 44)⁹

สำหรับในประเทศไทยยังไม่เคยมีคำพิพากษาบัญญัติไว้เป็นบรรทัดฐาน โดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้ จึงนำคิดว่าถ้าเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ เช่น รถยนต์ จะมีโอกาสเป็นที่รโหฐานได้หรือไม่ บทบัญญัติของกฎหมายเปิดช่องให้มีทางเป็นไปได้หรือไม่ ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า การที่จะถือว่ารถยนต์เป็นที่รโหฐานได้หรือไม่นั้น อาจเกิดปัญหาได้ทั้ง 2 ทาง คือ ถ้าหากถือว่ารถยนต์เป็นที่รโหฐานก็อาจเกิดปัญหาในเรื่องของการออกหมายค้น คือกฎหมายบัญญัติให้ต้องกำหนดวันเวลาที่ จะทำการตรวจค้น (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 60(4)(ก))¹⁰ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารถยนต์นั้นเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา จึงไม่สามารถทำการตรวจค้นได้ตรงเวลา หรือถ้าหากจะไม่ถือว่ารถยนต์เป็นที่รโหฐานก็อาจเกิดปัญหาได้อีกเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ปัจจุบันรถยนต์ต่าง ๆ ได้มีการพัฒนารูปแบบเจริญก้าวหน้ามีรูปร่างลักษณะใกล้เคียงกับบ้าน ได้แก่ มีห้องทำงาน ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องสุขา มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนกับบ้านเรือนทุกประการ เช่นรถตู้หรือรถบัสขนาดใหญ่ที่ใช้ในการบรรทุกนักท่องเที่ยว นักแสดงไปแสดงตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยว

³ รongพล เจริญพันธุ์, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ครั้งที่ 919-23/2527 วันพุธที่ 4 กรกฎาคม 2527, สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา, หน้า 3-4.

⁹ รongพล เจริญพันธุ์, รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, อ้างแล้ว, หน้า 3.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 60 (4) (ก) บัญญัติว่า “ในกรณีออกหมายค้นให้ระบุสถานที่ที่จะค้นและชื่อรูปพรรณบุคคลหรือลักษณะสิ่งที่ต้องการค้น กำหนดวันเวลาที่ทำการค้นครั้งนี้ และชื่อกับตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้จะทำการค้นนั้น

และนักแสดง จำเป็นต้องพักอาศัยอยู่ในรถยนต์ดังกล่าวหลายวันหลายคืนมีสภาพการอยู่อาศัย เหมือนกับบ้านเรือนทุกประการ จากตัวอย่างนี้ถ้าจะถือว่ารถยนต์ดังกล่าวไม่เป็นที่รโหฐานก็ดู เหมือนว่าผู้ที่ถูกตรวจค้น จะไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการอยู่อาศัยอย่างปกติสุขเท่าที่ควร สมดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้บัญญัติไว้

ในเรื่องนี้ปัญหาที่แท้จริงคงจะอยู่ที่ว่า ควรจะให้ความคุ้มครองสถานที่เช่นไรบ้าง และ จะคุ้มครองเฉพาะสถานที่เท่านั้นหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการดีกว่าจะให้แปลความกลับกันกับคำว่า ที่สาธารณะสถาน ซึ่งยังหาขอบเขตไม่ได้ แต่มีปัญหาว่าถ้าอย่างเช่นไรจึงจะเหมาะสมในการใช้แทนคำว่า “ที่รโหฐาน” ได้ดีที่สุด คำหนึ่งที่ควรนำมาพิจารณาคือ “เคหสถาน” แต่จากความหมายตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อาจไม่สามารถครอบคลุมถึงสถานที่ที่มุ่งจะคุ้มครองได้ทุกแห่ง ดังนั้น ปัญหาเรื่องการตรวจค้นยานพาหนะทางบก จึงเป็นปัญหาในเรื่องการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจต่อไป

4.2 ปัญหาการตรวจค้นยานพาหนะทางบก

การตรวจค้นยานพาหนะทางบกโดยหลักแล้วมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการตรวจค้นตัว บุคคล หรือต้องการทราบตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือบุคคลที่อยู่ในยานพาหนะว่า มีการครอบครองสิ่งของผิดกฎหมายหรือไม่ และต้องการตรวจค้นเพื่อหาพยานหลักฐานที่อยู่ใน ยานพาหนะหรือมีการกระทำใด ๆ ที่ไม่ชอบเกิดขึ้นในยานพาหนะนั้นหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาในการ ปฏิบัติการตามกฎหมายของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอย่างมาก

ยานพาหนะทางบก มีความหมายที่ไม่ค่อยชัดเจนว่าเป็นสิ่งของที่อยู่ในความครอบครอง พกพา หรือยึดถือของบุคคล หรือเป็นวัตถุที่เคลื่อนที่ได้ แต่ยานพาหนะทางบกบางประเภทมี ลักษณะที่คล้ายคลึงกับเคหสถานเพราะได้นำมาดัดแปลงเป็นที่อยู่อาศัยหลับนอน ได้มีการพัฒนารูป แบบเจริญก้าวหน้ามีรูปร่างลักษณะใกล้เคียงกับบ้าน ได้แก่ มีห้องทำงาน ห้องนอน ห้องน้ำ ห้องสุขา มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนกับบ้านเรือนทุกประการ เช่นรถตู้หรือรถบัสขนาดใหญ่ ที่ใช้ในการบรรทุกนักท่องเที่ยว นักแสดงไปแสดงตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยว และนักแสดง จำเป็น ต้องพักอาศัยอยู่ในรถยนต์ดังกล่าวหลายวันหลายคืนมีสภาพการอยู่อาศัยเหมือนกับบ้านเรือนทุก ประการ จากตัวอย่างนี้ถ้าจะถือว่ารถยนต์ดังกล่าวไม่เป็นที่รโหฐานก็ดูเหมือนว่าผู้ที่ถูกตรวจค้น จะไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิในการอยู่อาศัยอย่างปกติสุขเท่าที่ควร สมดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราช

อาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันได้บัญญัติไว้ แต่ก็ไม่มีความหมายเป็น “เคหสถาน” ตามคำนิยามศัพท์ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (4) ซึ่งบัญญัติว่า “เคหสถาน” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้อยู่อาศัย เช่น เรือน โรง เรือ หรือแพ ซึ่งคนอยู่อาศัย และให้หมายความรวมถึงบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม

โดยความหมายของคำว่า “เคหสถาน” จากบทนิยามดังกล่าวถึงแม้จะรวมถึงเรือและแพ ซึ่งเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ แต่ก็ไม่ได้รวมถึงยานพาหนะบก ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเคหสถาน ยานพาหนะประเภทนี้ จึงไม่ใช่ “เคหสถาน” ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา

ในความหมายของคำว่า “ที่รโหฐาน” หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ที่ประชาชนไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ แต่ยานพาหนะทางบก ที่มีการใช้โดยมีลักษณะเป็นการส่วนบุคคล หรือส่วนตัวของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือยานพาหนะทางบกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเคหสถาน บุคคลใดก็ไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ตามความหมายของคำว่าที่รโหฐาน แต่ยานพาหนะทางบกที่มีลักษณะเช่นนี้ จึงมีการตกลงกันว่าใช่หรือไม่ใช่ที่รโหฐาน อันเป็นปัญหาของยานพาหนะประเภทนี้ เพราะถ้าหากถือว่าเป็นที่รโหฐานตามหลักในรัฐธรรมนูญใหม่ พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับการค้นที่รโหฐานคือ การค้นที่รโหฐานจะกระทำได้อต่อเมื่อมีคำสั่งหรือหมายของศาล เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่หากแปลว่าไม่ใช่ที่รโหฐาน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีสิ่งของผิดกฎหมายอยู่ในยานพาหนะทางบกนั้นก็สามรถตรวจค้นได้ทันทีโดยไม่ต้องเสียเวลารอหมายค้นจากศาล จากความไม่ชัดเจนของความหมายของยานพาหนะทางบกดังกล่าวทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการปฏิบัติตามหน้าที่ เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับการค้น ไม่ได้ครอบคลุมถึงการตรวจค้นยานพาหนะทางบกด้วย ซึ่งแต่เดิมการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจในการตรวจค้นยานพาหนะทางบก ได้ใช้หลักว่ายานพาหนะทางบกเปรียบเสมือนสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองพกพา หรือยึดถือของบุคคล ซึ่งเดิมมีลักษณะรูปแบบไม่พิศดารซับซ้อนเท่าใดนัก แต่ในปัจจุบันยานพาหนะทางบก มีการพัฒนารูปแบบเจริญก้าวหน้าทันสมัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่างครบครัน เช่น รถโมโตไซด์ แล็บ เป็นรถที่ตรวจวัดมลพิษซึ่งลักษณะโดยทั่วไปเป็นรถยนต์บรรทุกพร้อมตู้และเครื่องปรับอากาศ

รถโมโตไซด์ แล็บ นี้ประกอบด้วยอุปกรณ์อันทันสมัย และเครื่องมือตรวจสอบครบครันไม่ว่าจะเป็นเครื่องปั่นไฟ เครื่องไดนาโม ระบบปรับอากาศทั้งแบบใช้เครื่องยนต์และไฟฟ้า

โทรศัพท์เคลื่อนที่ภายในรถ เครื่องโทรสาร เครื่องดับเพลิง เครื่องปรับความต่างศักย์ไฟฟ้า เครื่องควบคุมความชื้น เครื่องวิเคราะห์ฝุ่นละออง เครื่องเก็บตัวอย่างอากาศปริมาตรสูง เครื่องวัดก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ เครื่องวัดซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เครื่องวัดออกไซด์ของไนโตรเจน เครื่องวัดโอโซนและไฮโดรคาร์บอน

นอกจากนั้น ยังติดตั้งคอมพิวเตอร์ จำนวน 2 เครื่อง พร้อมด้วยเครื่องบันทึกข้อมูลจากการตรวจสอบเครื่องพิมพ์ผลการตรวจสอบ ชุดปรับเทียบอัตโนมัติก๊าซสำหรับปรับเครื่อง ZERO GAS เครื่องวัดอุณหภูมิ เครื่องวัดความชื้น เครื่องวัดความดันบรรยากาศ เครื่องวัดความเร็วลม เครื่องวัดทิศทางลม เครื่องวัดคุณภาพน้ำฝน เครื่องวัดระดับเสียง กล้องถ่ายวิดีโอพร้อมเครื่องบันทึกเทป และคอมพิวเตอร์ถ่ายภาพ กล้องถ่ายรูป เครื่องรับโทรทัศน์สี เครื่องวิดีโอ และวิทยุเทป รวมทั้งเครื่องขยายเสียงแบบไมค์สนาม¹¹ หรือรถโมไบล์ที่ใช้อาศัยพักผ่อนหลับนอน มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกครบครัน ซึ่งอาจจอดตามชายทะเล ไร่ป่า หรือตามสวนสาธารณะต่าง ๆ หรือรถตู้รถบัส ที่สามารถเปลี่ยนให้เป็นสถานที่ประชุมสัมมนาภายในรถ โดยปรับที่นั่งพนักพิงให้หมุนจากที่นั่งตามปกติ เป็นการหันเข้าหากันเพื่อประชุม โดยมีโต๊ะกึ่งกลางและสามารถรับประทานอาหารสังสรรค์กันได้ อีกทั้งยังมียานพาหนะทางบกอื่น ๆ อีกที่ต้องการความเป็นส่วนตัวเช่นกัน ลักษณะของยานพาหนะทางบกดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เจ้าของหรือผู้ครอบครองย่อมหวงแหน สงวนสิทธิ ไม่ใช่ที่ใคร ๆ จะเข้าไปนั่งหรือเข้าไปหลับนอนหรือกระทำการใด ๆ ได้ แม้แต่ที่จอดไว้ยังต้องปิดกระจก ปิดผ้าม่าน ล็อกกุญแจประตู ดังนั้น ยานพาหนะทางบกประเภทที่กล่าวมานี้ หากจะทำการตรวจค้นจึงคงไม่ใช่ลักษณะการตรวจค้นสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองพกพาหรือยึดถือของบุคคล เนื่องจากโดยหลักแล้วกฎหมายกำหนดในเรื่องการค้นเคหสถานกับการค้นตัวบุคคลแตกต่างกัน เหตุที่แตกต่างกันก็ด้วย

(1) การค้นตัวบุคคลเป็นการรบกวนสิทธิของบุคคลน้อย หรือกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลในวงแคบ การค้นตัวบุคคลอาจกระทบกระเทือนถึงสิ่งที่ติดตัวไปด้วยอย่างสิ่งของ ซึ่งไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิในความเป็นชีวิตส่วนตัวของบุคคลมากนัก แต่การค้นเคหสถานเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิของบุคคลที่อาศัยอยู่โดยส่วนตัวแท้ ๆ ฉะนั้นเมื่อบุคคลใดเข้ามาอยู่ในเคหสถานโดยเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง แสดงว่า (ก) บุคคลนั้นมีเจตนาที่จะอยู่เป็นส่วนตัวโดยแท้ (ข) วิถีชีวิตเกือบทั้งหมดมารวมอยู่ในเคหสถานและเนื่องจากวิถีชีวิตทั้งหมดของบุคคลอยู่ใน

¹¹ ไทยเทค, “โมไบล์ แล็บ”, หนังสือพิมพ์มติชน, (15 พฤษภาคม 2535), หน้า 18.

เคหสถาน อาจมีทรัพย์สินมากมาย ฉะนั้นการเข้าไปทำการค้นในเคหสถานจึงเป็นการรบกวนสิทธิของบุคคลนั้น และเป็นการรบกวนสิทธิในวงกว้าง กล่าวคือ กระทบกระเทือนถึงสิทธิอื่น ๆ ด้วย

(2) การค้นเคหสถานนั้นเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถปฏิบัติได้เกินขอบเขตหรือเกินกว่าเหตุได้ง่าย เพราะมีสิ่งเกี่ยวพันที่จะลุกลามกระทบไปถึงสิทธิอื่น ๆ ปราศจากคนรู้เห็น ทำให้เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้เขียนเห็นว่า การตรวจค้นรถจักรยานยนต์ กับ การตรวจค้นรถตู้ส่วนตัวจึงแตกต่างกัน การตรวจค้นรถจักรยานยนต์ ตามสภาพของรถเป็นโครงเหล็กเปิดเผย และไม่มีอะไรปกปิด การทำการตรวจค้นของเจ้าหน้าที่อยู่นอกสภาพตัวรถ การค้นจึงเหมือนการค้นสิ่งของ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถกระทำผิดได้ เพราะโอกาสในการถูกตรวจสอบจากภายนอกมีมาก ไม่เหมือนกับการตรวจค้นรถตู้ส่วนตัว ซึ่งตามสภาพพอเข้าไปภายในรถ จะมีลักษณะปกปิดคล้ายกับเคหสถาน หากเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการโดยทุจริต บุคคลภายนอกทั่วไปไม่สามารถมองเห็นได้ จึงถือว่าไม่มีการตรวจสอบภายนอก อันตรายของผู้ที่ถูกตรวจค้นจึงมีสูงและค่อนข้างเสี่ยง การค้นจึงแตกต่างกัน ดังนั้นเมื่อเจ้าของ หรือผู้ครอบครองยานพาหนะประเภทที่เป็นส่วนตัว หรือโดยสภาพรถและลักษณะการใช้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเคหสถาน ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการขอตรวจค้น จึงได้แย้งการเข้าทำการตรวจค้นของเจ้าพนักงานตำรวจว่าไม่ต้องการที่จะครอบครองยานพาหนะทางบกอย่างสิ่งของที่ครอบครองพกพา แต่ต้องการครอบครองอย่างเช่นที่เป็นลักษณะเคหสถาน ซึ่งต้องการความเป็นส่วนตัว ไม่ว่าจะเล่นหรือจอดอยู่ที่ตาม การค้นจึงต้องแตกต่างกับการค้นสิ่งของพกพา ดังนั้นจึงได้แย้งได้ว่าการตรวจค้นของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิในชีวิตส่วนตัว (Right of Privacy) ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 238 บัญญัติว่า “การค้นที่รื้อฐานจะกระทำได้อต่อเมื่อมีคำสั่งหรือหมายของศาล” ก็เพื่อมีเจตนารมณ์ตามกฎหมายที่จะป้องกันสิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคลมิให้ถูกล่วงละเมิดโดยเจ้าพนักงานของรัฐ มิใช่มีเจตนารมณ์เพื่อที่จะปกป้องสิ่งที่เป็นสถานที่ใด ๆ ที่เคลื่อนที่ได้หรือไม่ได้ เจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะทางบกที่ต้องการความเป็นส่วนตัวจึงมีความเห็นว่าการตรวจค้นจะต้องมีหมายค้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติคุ้มครองไว้ แต่อย่างไรก็ตามหากการตรวจค้นยานพาหนะทางบกต้องใช้หมายค้น เจ้าพนักงานตำรวจก็จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยความยากลำบาก การควบคุมปราบปรามอาชญากรรมไม่ให้เกิดหรือให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดจะทำได้จึงค่อนข้างยาก ในขณะที่เดียวกันอาชญากรที่ชาญฉลาดก็จะอาศัยสิทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดได้อย่างสะดวกและง่ายดายขึ้น เนื่องมาจากสาเหตุที่ว่ายานพาหนะทางบกเป็นสิ่งที่

เคลื่อนที่ได้และเคลื่อนที่ได้รวดเร็วมาก แต่ตามสภาพของยานพาหนะทางบกบางประเภทมีสภาพ ปกปิดคล้ายคลึงกับเคหสถาน ทำให้หากมีการกระทำผิดภายในยานพาหนะแล้วคนภายนอกจะมอง 'ไม่เห็น เช่น กำลังจะฆ่ากันในรถ กำลังจะข่มขืนกันในรถ เป็นต้น ฉะนั้นยานพาหนะทางบกจึงต่าง จากเคหสถานตรงที่ แม้ว่ายานพาหนะทางบกจะมีสภาพและลักษณะปกปิดจากคนภายนอก แต่ เคหสถานที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ไม่สามารถย้ายหนีได้ ก่อนการดำเนินการตรวจค้นอาจใช้ฝืนมอง สังเกตการณ์ได้ ควบคุมการดำเนินการค้นก่อนการออกหมายได้ และเมื่อมีการออกหมายจากศาล แล้วก็สามารถดำเนินการตรวจค้น ยึด จับกุม และปราบปรามได้ทันที แต่หากเป็นยานพาหนะ ทางบกซึ่งมีการกระทำผิดภายในนั้น เจ้าพนักงานตำรวจจะฝืนมองและควบคุมได้ ก่อนข้างลำปาก สังเกต ข้อเท็จจริงได้ไม่ชัดเจน หากจะต้องมีการออกหมายค้นจะทำให้ไม่ทันการณ์ เนื่องจาก ยานพาหนะทางบกสามารถเคลื่อนที่ไปได้รวดเร็ว จึงทำให้หลบหนีการตรวจค้น-จับกุมได้ และหาก เจ้าพนักงานตำรวจติดตามจับกุมในระหว่างการเคลื่อนที่พยานหลักฐานต่าง ๆ ก็จะถูกทำลาย ทิ้ง หรือหลบซ่อน ตามสถานที่ต่าง ๆ ในระหว่างทาง เมื่อเจ้าพนักงานหยุดยานพาหนะเพื่อทำการ ตรวจค้นได้ก็จะไม่พพยานหลักฐานในการกระทำผิด และผู้กระทำผิดอาจหลุดพ้นจากการถูกศาล พิพากษาลงโทษเพราะไม่มีพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดนั้นได้ เพราะในการดำเนินคดีอาญาโจทก์ มีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยและจะต้องพิสูจน์จนสิ้นสงสัยด้วย¹²

ฉะนั้น การตรวจค้นยานพาหนะทางบก หากจะต้องมีการใช้หมายในการตรวจค้นก็เป็น ไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ แต่หากการตรวจค้นยานพาหนะทางบกไม่ต้องใช้หมายในการตรวจค้น สิทธิของประชาชนก็ต้องถูกล่วงละเมิด และเมื่อคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญใหม่แล้วก็ บัญญัติขึ้นเพื่อที่จะปกป้องสิทธิในชีวิตส่วนตัว การตรวจค้นยานพาหนะทางบกจึงเป็นปัญหาที่ไม่ ชัดเจนและสมควรได้รับการแก้ไขต่อไป

นอกจากนี้ยังมียานพาหนะทางบกประเภทสาธารณะ ซึ่งมีลักษณะการใช้เป็นธุรกิจ การค้า การบริการ เพื่อให้บุคคลทั่วไปโดยสาร เช่น รถไฟ รถโดยสารประจำทาง รถตู้มวลชน

¹² ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุล พินิจวินิจฉัยชี้แจงชี้แจงนำพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิด จริงและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประ โยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

รถแท็กซี่ เป็นต้น ซึ่งยานพาหนะทางบกดังกล่าวเป็นยานพาหนะสาธารณะโดยประชาชนมีความชอบธรรมที่จะไปใช้บริการได้ โดยเสียค่าตอบแทนเป็นค่าบริการ

ยานพาหนะทางบกประเภทประเภทสาธารณะเป็นยานพาหนะที่บุคคลทั่วไปเข้าไปใช้บริการได้ จึงไม่ใช่เป็นที่รื้อฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (13) การตรวจค้นยานพาหนะทางบกประเภทนี้จึงไม่ต้องใช้หมายในการค้น เจ้าพนักงานตำรวจจึงมักไม่ค่อยประสบปัญหามากนัก เพราะยานพาหนะทางบกที่เป็นสาธารณะนั้น บุคคลทั่ว ๆ ไปสามารถที่จะเข้าไปใช้บริการได้ รวมทั้งตัวเจ้าพนักงานตำรวจเองก็สามารถเข้าไปใช้บริการได้เช่นเดียวกัน และสังคมหรือบุคคลทั่ว ๆ ไป ในยานพาหนะนั้นก็รู้ดีว่าเป็นที่สาธารณะ เพราะฉะนั้นการเข้าไปตรวจค้นจึงง่ายและไม่มีการขัดต่อผู้ถูกตรวจค้น เพราะการที่เจ้าพนักงานตำรวจขึ้นไปตรวจค้น บุคคลทั่วไป ๆ ก็เห็นเจ้าพนักงานกระทำการโดยทุจริตไม่ได้ หรือได้ก็เป็นไปในทางที่ค่อนข้างยาก และมีได้รับกวนสิทธิของบุคคลใดด้วย เพราะทุกคนที่อยู่ในยานพาหนะทางบกสาธารณะทุกคนสละสิทธิในความเป็นส่วนตัวไปแล้ว

ยานพาหนะทางบกที่เป็นสาธารณะนั้นต้องมุ่งถึงลักษณะการใช้อย่างสาธารณะ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะ มิได้มีเจตนาประสงค์จะให้ใช้อย่างสาธารณะแล้ว หรือพฤติกรรมการบริการอย่างสาธารณะแล้ว ความเป็นสาธารณะย่อมสิ้นสุดลง เช่น รถประจำทางไปจอดอยู่ในตู้ซ่อมรถ หรือรถไฟที่ไปจอดซ่อมอยู่ที่ตู้ซ่อมมักกะสัน รถแท็กซี่ที่หยุดรับผู้โดยสารแล้ว เป็นต้น

ส่วนยานพาหนะประเภทที่มีลักษณะเหมือนกับสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองพกพาหรือยึดถือของบุคคล เช่น จักรยาน จักรยานยนต์ รถสามล้อ รถสกายแล็ป เป็นต้น การตรวจค้นยานพาหนะประเภทนี้ แม้ว่าจะทำการตรวจค้นเหมือนกับการค้นสิ่งของได้ แต่ก็เหมือนกับการค้นตัวบุคคลด้วย ซึ่งเป็นการค้นสิ่งของที่เขาพกพาไป การทำการตรวจค้นดังกล่าวของเจ้าพนักงาน จึงมีลักษณะค่อนข้างเปิดเผย ไม่มีอะไรปิดบังซุกซ่อน และถูกตรวจสอบโดยบุคคลภายนอกทั่วไปได้ ส่วนลักษณะของยานพาหนะประเภทนี้มีลักษณะไม่ได้ปิด การกระทำการค้นทำภายนอกตัวรถจึงค่อนข้างเปิดเผยและโอกาสกระทำการโดยทุจริตของเจ้าพนักงานตำรวจจึงกระทำมิได้ หรือกระทำได้ค่อนข้างยาก กรณีอย่างเช่น การนำเอายาเสพติดไปซุกซ่อนไว้ในยางรถจักรยานยนต์ เจ้าพนักงานตำรวจก็ทำการตรวจค้นได้โดยชอบ หากมีเหตุอันสมควรให้ค้นโดยไม่ต้องออกหมายศาล และจากการที่ยานพาหนะทางบกมีหลายประเภท รวมทั้งยังแตกต่างกันไปตามสภาพและลักษณะของการใช้ รวมทั้งอื่น ๆ ซึ่งเจ้าพนักงานเองก็ไม่อาจแบ่งแยกถึงข้อบ่งชี้ว่าเจ้าของหรือ

ผู้ครอบครองยานพาหนะจะใช้ในลักษณะอย่างไร หรือไม่อาจสันนิษฐานได้ในขณะนั้น ก็จึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งของเจ้าพนักงานตำรวจในการดำเนินการตรวจค้นยานพาหนะทางบก

อีกทั้งหากจะทำการตรวจค้นยานพาหนะทางบกในขณะที่แล่นอยู่ตามท้องถนน เจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องทำการหยุด (Stop) หรือการควบคุม (Control) ยานพาหนะที่จะทำการตรวจค้น จะมีปัญหาหรือไม่ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะนั้นไม่ยอมหยุด และหากเขาหยุดให้ตรวจค้น การค้นจะต้องเป็นการตรวจค้นโดยเปิดเผยในที่สาธารณะจึงจะหยุดและตรวจค้นได้หรือไม่ เพราะในบางกรณีสถานที่ที่จะหยุดและตรวจค้นอาจจะเป็นสถานที่เปลี่ยวไม่ได้ถูกตรวจสอบ ไม่เปิดเผย จะทำการตรวจค้นได้หรือไม่ ซึ่งเรื่องนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา การตรวจค้นยานพาหนะจะมีการควบคุมและพาไปตรวจค้นยังสถานีตำรวจ (Station) ซึ่งจะมีคนกลางในการตรวจค้นถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกตรวจค้น เว้นแต่มีพฤติการณ์ฉุกเฉินอย่างยิ่ง ก็สามารถทำการตรวจค้นได้ทันที¹⁵

กรณีการตรวจค้นยานพาหนะทางบก แตกต่างกับการค้นสถานที่ต่าง ๆ ที่เคลื่อนที่ได้เร็ว ไม่ได้ เช่น เคนสถาน อาคารบ้านเรือน ตรงที่ยานพาหนะทางบกเป็นสิ่งเคลื่อนที่ได้เร็ว และจากการเคลื่อนที่ไป หรือในขณะที่เขาขับแล่นไปอยู่ตลอดเวลาเนื่อง ทำให้เกิดผล 2 ประการ คือ

(1) สิ่งที่เคลื่อนที่ได้เร็ว ไปได้เร็ว จะตรวจสอบยากเพราะไม่อยู่นิ่งนานพอให้สังเกตเห็นข้อเท็จจริงชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น บ้านอยู่กับที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถตรวจสอบได้ง่าย หากเป็นรถที่แล่นอยู่มีเป็นพันๆ คัน ทำให้การตรวจสอบข้อเท็จจริงมีน้อย การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ก็จะเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก

(2) ยานพาหนะทางบก พอเริ่มต้นแล่นไปตามท้องถนนก็จะเคลื่อนที่อยู่เรื่อย ๆ โอกาสที่จะหลบหนีการตรวจค้นมีสูง แต่บ้านไม่มีการหลบหนี แล้วความยากในการค้น หากเป็นการค้นบ้านสามารถเดินเข้าไปค้นได้เลย แต่หากเป็นยานพาหนะทางบกจะเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องไล่ตามเพื่อตรวจค้น ฉะนั้นจึงทำให้เหตุฉุกเฉินอย่างยิ่งต้องมีและจะต้องมี

---

¹⁵ หงส์พัฒนา ฉายาทันธุ์, (เห็นตำรวจโท), รองผู้กำกับการ (สืบสวนสอบสวน) สถานีตำรวจนครบาลเตาปูนเป็นอาจารย์บรรยายพิเศษของหน่วยสืบราชการลับของประเทศสหรัฐอเมริกา จบจากวิทยาลัยตำรวจแคนาดา และวิทยาลัยสืบราชการลับประเทศสหรัฐอเมริกา, และวิลเลียม ดับบลิว โทตี้ อดีตผู้บัญชาการตำรวจของเมือง โอ๊คแลนด์ รัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา สัมภาษณ์, (20 กุมภาพันธ์ 2541).

มาตรการคุ้มครอง เช่น ต้องมีการประสานงานกับตำรวจท้องที่ใกล้เคียงหรือเขตติดต่อกันให้สกัดจับให้หยุด (Stop) และควบคุม (Control) ด้วย จึงค่อนข้างเป็นปัญหา

ยานพาหนะทางบกตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ มีมาตรการที่จะควบคุม คือ ให้อำนาจเจ้าพนักงานจราจร หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถในเมื่อ

1. รถนั้นมีสภาพไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6
2. เห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้นได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอันเกี่ยวกับรถนั้น ๆ

เช่น ตรวจสอบทะเบียนรถ หรือตรวจอุปกรณ์ส่วนควบของรถ (ไฟเลี้ยว ไฟเบรก) เป็นต้น ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้เป็นการให้ยานพาหนะทางบกหยุดเพื่อตรวจสอบและต้องการทราบรายละเอียดในการใช้ยานพาหนะว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งเรียกการกระทำดังกล่าวว่าเป็นกฎหมายที่ควบคุมยานพาหนะ ซึ่งการให้หยุดเพื่อตรวจสอบนี้ อาจนำไปสู่การพบเหตุน่าเชื่อ เพื่อผลในการตรวจค้นต่อไปได้ เช่น หากให้หยุดเพื่อตรวจสอบกรณีขับรถผิดกฎจราจร แต่พบว่าไม่มีวีแวงอยู่ที่ท้ายรถ หรือเห็นผู้หญิงถูกมัดมือมัดเท้าแน่นหน้าชิดเนื้อตัวสั่นอยู่ในรถ หากเป็นการเริ่มจากตรงนี้ก็อาจถือได้ว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า ซึ่งการค้นตามนี้ถือว่าเป็นการค้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาจส่งผลได้ 3 ด้านคือ

- (1) เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวในบทต่อไป
- (2) หากคนทำผิดกฎหมาย กฎหมายก็ไม่คุ้มครองให้ คือ ถ้าจะใช้สิทธิตามกฎหมายก็ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วย คนทำผิดกฎหมายจึงไม่ได้รับความคุ้มครอง
- (3) หากเจ้าพนักงานทำการค้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้ถูกตรวจค้นอาจทำการต่อสู้เจ้าพนักงานได้ การต่อสู้ขัดขวางก็ย่อมไม่มีความผิด โดยถือว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นจึงควรมีหลักเกณฑ์ที่เป็นกฎหมายชัด ๆ เพื่อให้ผู้ถูกตรวจค้นไม่สามารถต่อสู้เจ้าพนักงานได้ เนื่องจากโจรสลัดร้ายเดี๋ยวนี้มีการใช้อาวุธที่ทันสมัย ใช้อาวุธสงคราม บางครั้งอาจมีการยิงเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อนทำการค้น ซึ่งมีหนังสือพิมพ์ลงข่าวให้เห็นอยู่ว่าตำรวจเข้าทำการตรวจค้นและถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต หรือมีการขับรถพุ่งเข้าชนเป็นประจำ เพราะฉะนั้นการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เจ้าพนักงานจึงกลัวผลกระทบเช่นนี้

กรณีการหยุดและควบคุมยานพาหนะทางบกให้ไปยังสถานี (Station) ค่อนข้างที่จะมีปัญหาความยุ่งยากในการควบคุม แต่หากไม่มีการใช้วิธีการควบคุมไปที่สถานี บางกรณีก็ถือว่าก่อน

ข้างจะอันตรายกับผู้ถูกตรวจค้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่ได้ถูกตรวจสอบ ไม่ได้ตรวจค้นโดยเปิดเผย หากเจ้าหน้าที่กระทำการโดยทุจริต หรือประพฤติมิชอบ หรือเป็นเจ้าหน้าที่ปลอม ผู้ที่ถูกตรวจค้นก็ไม่มี ความมั่นใจ และในภาวะขณะนั้นผู้ถูกตรวจค้นมีความกลัว มีความหวาดหวั่น ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือว่าการกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลแล้ว

จากปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาทั้งหมด และความไม่ชัดเจนของกฎหมายทำให้การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจค่อนข้างไม่มั่นใจกับวิธีการของกฎหมาย หรือระเบียบปฏิบัติว่าการปฏิบัติของเขาคือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายด้วยหรือไม่ ทำให้เกิดการละเลยต่อหน้าที่ วิตกกังวลและต้องใช้ความระมัดระวังในการทำงานมากขึ้น หากใช้ดุลพินิจผิดพลาด เจ้าพนักงาน ตำรวจก็อาจจะถูกทำร้าย หรือถูกฟ้องตกเป็นผู้ต้องหาเสียเอง และบางกรณีผู้ถูกตรวจค้นก็สามารถ กระทำการป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามหากกฎหมายยังไม่ชัดเจนและ ทำให้เจ้าพนักงานอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายและกระทำการใด ๆ โดยมีชอบก็ย่อมเป็นภัยต่อ ประชาชนและบุคคลทั่วไป จึงเป็นปัญหาที่สมควรแก้ไขต่อไป

4.3 ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานของศาล

การค้นหาพยานหลักฐาน นอกจากมีความหมายตามธรรมดา คือ เป็นการเสาะหาเพื่อให้ พบสิ่งที่ต้องการแล้วยังหมายรวมถึง วิธีการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยอาจจะ ต้องมีการรื้อ ทำลาย สิ่งกีดขวาง เพื่อจะได้พบสิ่งที่ต้องการ หรืออาจจะต้องปฏิบัติต่อเนื้อตัวของ บุคคล นอกจากนั้นการกระทำดังกล่าวบางครั้งจำเป็นต้องกระทำในบ้านหรือที่อยู่อาศัย อันเป็นที่ รโหฐาน ซึ่งในบางครั้งผู้ครอบครองที่รโหฐานนั้น อาจจะไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดเลยก็ได้ บางครั้งอาจจะเป็นการค้นในที่สาธารณะสถาน

บางกรณีอาจต้องมีการตรวจค้นยานพาหนะต่าง ๆ ด้วย เนื่องจากยานพาหนะทางบก เช่น รถยนต์ กลายเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับชีวิต อาจถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่ 5 ในการดำรงชีวิต นอกจากนั้นในบางครั้งยังใช้รถยนต์เป็นที่เก็บสิ่งของสัมภาระ เอกสาร เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ บางครั้งมีการดัดแปลงใช้เป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งโดยรวมแล้วยานพาหนะมักมีสภาพในลักษณะปกปิด เหมือนกับเป็นสถานที่ส่วนตัว และมีลักษณะซึ่งบุคคลโดยทั่วไปไม่อาจมองเห็นสภาพภายในยาน พาหนะได้ จึงอาจทำให้ผู้กระทำความผิดทำการซุกซ่อนสิ่งผิดกฎหมายไว้ในยานพาหนะ เช่น ซุกซ่อน เฮโรอีน ยาบ้า กัญชา เป็นต้น

ดังนั้น หากมีการกระทำใด ๆ ที่เป็นความผิด หรือมีสิ่งของที่ซุกซ่อนอยู่ในยานพาหนะต่าง ๆ เป็นของผิดกฎหมาย เมื่อมีเหตุสงสัย เจ้าพนักงานตำรวจก็ต้องอาศัยการค้นเป็นเครื่องมือสำคัญในการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการพิสูจน์การกระทำผิดนั้น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจที่พึงกระทำ เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษ และทำให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยต่อสังคม แต่การตรวจค้นก็ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลใน 2 ด้านคือ

1. สิทธิอยู่อาศัยในเคหสถานอย่างปกติสุข
2. สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหรือสิทธิในร่างกาย

สิทธิทั้ง 2 ประการนี้ ย่อมถูกระทบกระทบทั้งในการดำเนินการตรวจค้นยานพาหนะทางบกทั้งหลายในการปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจ เพราะการที่จะดำเนินการตรวจค้นได้เจ้าพนักงานตำรวจต้องทำการตรวจค้นโดยชอบด้วยกฎหมาย และวิธีการตรวจค้นจะต้องเหมาะสมด้วย เช่น

การที่พนักงานรถไฟไม่ยอมให้ตำรวจทำการตรวจค้นฝืนเถื่อนบนรถไฟ โดยกระทำตามข้อบังคับของกรมรถไฟด้วยความสุจริต และมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าเป็นคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย ดังนี้ ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 52 (ประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 70) ไม่มีความผิด จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหากเจ้าพนักงานตำรวจทำการค้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นที่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดได้¹⁴

อีกกรณีหนึ่ง คือสถานที่บนขบวนรถไฟโดยสารไม่ใช่ที่รโหฐาน แต่เป็นที่สาธารณสถานเจ้าพนักงานสรรพสามิตค้นจับฝิ่นในที่ดังกล่าวได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นและไม่จำเป็นต้องค้นในเวลากลางวัน หรือแสดงความบริสุทธิ์ก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 96, 102 จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจได้พยานหลักฐานมาจากการกระทำผิดของผู้กระทำผิดความผิด โดยวิธีการค้นที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว พยานหลักฐานที่ได้มา ย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้¹⁵

ดังนั้น ที่ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นที่ชอบด้วยกฎหมายนี้เองจึงทำให้สิ่งที่ได้มาจากการค้นนี้จึงสามารถเป็นพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดได้

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 96/2478

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2024/2497

ส่วนในกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐหรือเจ้าพนักงานตำรวจกระทำการตรวจค้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้น สิ่งที่ได้มาจากการตรวจค้นนี้ จะเป็นพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดได้หรือไม่ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ต้องแยกพิจารณาว่า หากเจ้าพนักงานตำรวจได้ทำการแก้มัดตรวจค้นรถยนต์และนำสิ่งของผิดกฎหมายมาไว้ในรถของผู้บริสุทธิ์ เพื่อที่แก้มัดจับกุมและดำเนินคดี เพื่อหวังประโยชน์โดยทุจริต พยานหลักฐาน ศาลย่อมไม่รับฟัง เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบ มิใช่เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ

หากเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจกระทำการค้นรถโดยมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ได้พบของที่ผิดกฎหมายในรถ เช่น ปืนเถื่อน ยาเสพติด เป็นต้น พยานวัตถุต่าง ๆ เหล่านี้ กล่าวคือ ปืนเถื่อน ยาเสพติด จะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดได้หรือไม่ กรณีดังกล่าวตามแนวความคิดของกฎหมายสหรัฐอเมริกาศาลจะไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านี้ เพราะถือว่าเป็น “ผลไม้ของต้นไม้ที่เป็นพิษ” หรือ “Fruit of Poisonous Tree” คือ เมื่อการค้นได้กระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มา ก็จึงไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย ไม่อาจนำมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดได้

ส่วนในกรณีกฎหมายไทยศาลไม่ได้เคร่งครัดในการรับฟังพยานหลักฐานดังเช่นสหรัฐอเมริกา เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก และไม่สนับสนุนให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ แต่ศาลไทยยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบเช่นนี้ เพราะมีแนวคิดว่าการได้พยานหลักฐานดังกล่าวมาไม่ได้กระทบถึงเนื้อหาของการกระทำผิดเป็นแต่เพียงวิธีการที่ได้มาโดยไม่ถูกต้องเท่านั้น อีกทั้งหากไม่รับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านี้ ก็อาจจะทำให้ผู้กระทำผิดหลุดพ้นจากการถูกลงโทษ เนื่องจากข้อบกพร่องของเจ้าหน้าที่ชั้นต้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วไม่ทราบกฎหมายเท่าที่ควร อันเป็นผลเสียต่อการป้องกันปราบปรามเพื่อรักษาความสงบสุขในสังคม

เมื่อพิจารณาถึงขอบเขตของการรับฟังพยานหลักฐานของศาลไทยแล้ว การตรวจค้นยานพาหนะทางบกในปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่อีกหลายประการ เนื่องจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกาศใช้บังคับจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก ทำให้เจ้าพนักงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ลำบาก รวมทั้งรัฐธรรมนูญและกฎหมายของไทยก็ไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจค้นยานพาหนะทางบกไว้ด้วย จึงเป็นปัญหาค่อนข้างสับสนว่าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถทำงานได้อย่าง

สะดวก อีกทั้งยังไม่เชื่อว่า การปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างไรเป็นการค้นที่ชอบหรือไม่ชอบ เพราะหากเป็นการค้นที่มีชอบ พยานหลักฐานที่ได้มาถึงแม้ศาลจะยอมรับฟัง แต่ก็ย่อมมีน้ำหนักน้อย หรือศาลอาจไม่เชื่อมั่นว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบ เนื่องจากวิธีการค้นแต่แรกเป็นการไม่ชอบเสียแล้ว จึงกระทบกระเทือนตัวเนื้อหาของพยานหลักฐานนั้นยิ่งอาจใช้พิสูจน์ความผิดของผู้กระทำ ความผิดไม่ได้ ทำให้เป็นการขัดขวางต่อการปราบปรามอาชญากรรมเป็นอย่างยิ่ง แต่หากกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์การตรวจค้นยานพาหนะทางบกได้ชัดเจนแล้ว ปัญหาการรับฟังพยานของศาลก็จะไม่มีปัญหาข้อโต้แย้งได้ต่อไป

4.4 วิเคราะห์สิทธิส่วนบุคคลกับการตรวจค้นยานพาหนะทางบก

การค้นเป็นเครื่องมือสำคัญของเจ้าพนักงานของรัฐในการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการพิสูจน์การกระทำของผู้กระทำความผิด แต่ก็อาจมีการล่วงละเมิดสิทธิของผู้ถูกตรวจค้น ปัญหาเรื่องการค้นจึงมีว่าจะทำประการใดบ้าง ที่ทำให้การค้นนั้นกระทบถึงสิทธิส่วนบุคคลน้อยที่สุดในขณะเดียวกันต้องเอื้ออำนวยประโยชน์แก่รัฐให้มากที่สุด โดยเจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้โดยสะดวก คล่องตัว ทันต่อสถานการณ์ เพื่อให้การค้นบรรลุผลสมดังเป้าหมาย ซึ่งเป็นจุดร่วมระหว่างรัฐกับประชาชน

ในเรื่องการค้นนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้วางหลักเกณฑ์คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ในหลักเกณฑ์ของการค้น ตามมาตรา 31 คือ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพ ตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 35 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 238 ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว รัฐธรรมนูญระบุเพียงว่า สิทธิและเสรีภาพอย่างใดที่ได้รับการรับรอง และคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ความชอบธรรมของรัฐก็ต้องออกกฎหมายรองรับ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

โดยรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิตามมาตรา 35 และมาตรา 238 ก็มุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัวให้เป็นปกติสุข มิให้เจ้าพนักงานของรัฐล่วงละเมิดสิทธินี้ได้โดยไม่มีเหตุอันควร

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้ ได้กล่าวถึงการจำกัดสิทธิในเรื่องการค้นไว้แต่เฉพาะโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงอย่างชัดเจนในเรื่องการตรวจค้นยานพาหนะทางบกด้วย

เมื่อพิจารณาว่ายานพาหนะทางบกจะได้รับความรับรองคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัวให้เป็นปกติสุขมิให้ถูกล่วงละเมิดสิทธิโดยเจ้าพนักงานของรัฐหรือไม่ ก็ต้องวิเคราะห์ถึงประเภทของยานพาหนะด้วย เนื่องจากยานพาหนะทางบกมีหลายประเภท ทั้งโดยสภาพของยานพาหนะและลักษณะของการแบ่งใช้ย่อมแตกต่างกันไป ตามที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะนั้นประสงค์จะต้องการใช้ยานพาหนะนั้นอย่างลักษณะใด เพราะยานพาหนะทางบกบางประเภทมีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งของที่อยู่ในความครอบครองพกพา หรือยึดถือของบุคคล การพกพาไปคล้ายกับการพกพาสิ่งของ และบางประเภทเป็นยานพาหนะทางบกสาธารณะ เช่น รถประจำทาง (รถเมล์) เป็นต้น ซึ่งการใช้หรือผู้รับบริการประสงค์จะใช้บริการอย่างส่วนรวม การขึ้นไปใช้บริการของยานพาหนะทางบกสาธารณะประเภทนี้ สังคมรู้ว่าเป็นสาธารณะ การที่เจ้าหน้าที่ขึ้นไปตรวจค้นก็มิคนเห็น ทุจริตไม่ได้ และการที่บุคคลอยู่ในยานพาหนะทางบกสาธารณะ จึงต้องสละสิทธิในชีวิตส่วนตัวไปด้วยบางส่วน แต่หากเป็นยานพาหนะทางบกประเภทที่มีสภาพและลักษณะการใช้คล้ายคลึงกับเคหสถาน ซึ่งได้กล่าวถึงมาบ้างแล้วเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะทางบกดังกล่าวต้องการความเป็นส่วนตัวและบางกรณีมีความประสงค์จะต้องการให้มีลักษณะเฉกเช่นเดียวกับเคหสถาน และใช้อาศัย กิน อยู่ หลับ นอน ได้เช่นเดียวกับเคหสถาน ต้องการมีความเป็นอยู่ในยานพาหนะทางบกบางอย่าง เช่น เคหสถาน ต้องการมีความมีชีวิตในนั้นอย่างส่วนตัว ไม่ต้องการให้ใครมาละเมิดและน่าจะถือว่าเป็นสถานที่ที่ซึ่งบุคคลอื่นไม่มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ หาก

ไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของ หรือผู้ครอบครองยานพาหนะนั้น ซึ่งหากจะพิจารณาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (4) ให้ความหมายของคำว่า “เคหสถาน” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น เรือน โรง เรือ หรือแพซึ่งคนอยู่อาศัย และให้หมายความรวมถึงบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม จากคำนิยามดังกล่าวหากจะเปรียบเทียบกับ เรือ หรือแพ ที่ซึ่งคนใช้อยู่อาศัยแล้ว เรือ หรือแพนี้เป็นเคหสถาน ตามคำนิยามของคำว่า “เคหสถาน” เพราะคำว่า “เคหสถาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (4) หมายความว่า เรือ หรือแพ ที่ซึ่งคนใช้อยู่อาศัยด้วยและไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจึงเห็นว่า ลักษณะของยานพาหนะทางบกที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเคหสถาน ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองประสงค์จะใช้อย่างเคหสถาน โดยอาศัย กินอยู่ หลับ นอน ภายในยานพาหนะ พร้อมทั้งมีเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างครบครันด้วย เช่น ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ ห้องน้ำ เป็นต้น โดยวิถีชีวิตของบุคคลนั้นทั้งหมดจะมารวมอยู่ในยานพาหนะทางบกนี้ เขาอาจจะมีทรัพย์สินเงินทอง มีหนังสือหลายประเภท มีโทรทัศน์ เครื่องเสียง ดังนั้นเขาจึงมีเจตนาที่จะอยู่เป็นส่วนตัวโดยแท้ เพราะฉะนั้นการเข้าไปตรวจค้นในยานพาหนะทางบกที่คล้ายคลึงกับเคหสถานจึงเป็นการรบกวนสิทธิของบุคคลทั้งเจตนาเป็นการส่วนตัวและยังรบกวนสิทธิในวงกว้าง รวมทั้งสิทธิอย่างอื่นของบุคคลนั้นด้วย แต่โดยสภาพหรือลักษณะของทั้งยานพาหนะทางบก เรือ หรือแพ ก็เป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้เหมือนกัน เพียงแต่ยานพาหนะทางบกไม่ได้อยู่ในความหมายของคำว่า “เคหสถาน” ตามประมวลกฎหมายอาญา

เมื่อหากจะพิจารณาว่ายานพาหนะทางบกประเภทนี้ควรได้รับการคุ้มครองหรือได้สิทธิเช่นเดียวกับเคหสถาน หรือที่รโหฐาน ตามที่ได้วิเคราะห์มา การค้นจะกระทำได้อีกต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ซึ่งความลำบาก หรือปัญหาต่าง ๆ ก็จะต้องไปตกกับเจ้าพนักงานของรัฐที่จะต้องปฏิบัติเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะเหตุผลที่ว่ายานพาหนะทางบกเป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ และบางชนิดเคลื่อนที่ไปไหนมาไหนได้รวดเร็วมก พดติการณ์บางอย่าง หากจะต้องรอหมายของศาล ก็จะไม่ทันการ และการตรวจค้นก็จะไม่มีประโยชน์ เนื่องจาก ไม่หลงเหลือพยานหลักฐานให้เจ้าพนักงานทำการค้นและยึดมาดำเนินคดีได้ หรือหากให้มีการออกหมายก็มีปัญหายุ่งยากที่ต้องไปตามหายานพาหนะกันอีก ซึ่งบางกรณีมีการพาเคลื่อนที่เพื่อจะหลบหนี หากมีการติดตามและพาเคลื่อนที่ข้ามเขตอำนาจศาลก็เป็นปัญหาค่อนข้างมาก ในทางปฏิบัติในการตรวจค้นของเจ้าพนักงานขึ้นมาอีกทางหนึ่ง

หากยานพาหนะทางบกประเภทดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันยังมีความเห็นเป็นส่วนมากกว่าไม่ใช่เคหสถาน และไม่ใช้เป็นที่รโหฐาน ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย การค้นจึงทำได้โดย

ไม่ต้องมีหมายค้น การเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ทำการค้นได้โดยง่ายนั้น ความเป็นส่วนตัวตามความต้องการของบุคคลก็อาจถูกล่วงละเมิดได้ นอกจากนี้ การทำการตรวจค้นของเจ้าพนักงาน ยังสามารถปฏิบัติได้เกินขอบเขตของอำนาจ หรือเกินกว่าเหตุได้ง่าย เพราะในยานพาหนะมีสิ่งเกี่ยวข้อง มีทรัพย์สินเงินทอง หรืออื่น ๆ ที่มีค่า ปราศจากบุคคลอื่นรู้เห็น เนื่องจากยานพาหนะประเภทนี้จะมีลักษณะปกปิด ไม่เปิดเผย ทำให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ง่าย เพราะเป็นส่วนที่คนอื่นไม่รู้เห็นและหากเจ้าของ หรือผู้ครอบครองยานพาหนะนั้น ๆ เป็นผู้หญิงตัวคนเดียว กรณีหากเป็นผู้หญิงสาวด้วยแล้ว ผลของการค้นอาจกระทบกระเทือนถึงสิทธิอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในขอบเขตที่จะกล่าวหาด้วย ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะย่อมหวาดหวั่น หวาดกลัวเพราะการค้นในสภาพการณ์เช่นนี้ ย่อมเป็นอันตรายในทุก ๆ ประการของผู้ถูกตรวจค้น หากเจ้าหน้าที่ผู้ทำการค้นไม่ได้ถูกตรวจสอบ ไม่ได้เปิดเผย ไม่รู้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ที่ปลอมตัวมาหรือไม่ หรือหากมีการทุจริตต่อหน้าที่ หรือมีการกระทำโดยไม่ชอบโดยขัดสิ่งผิดกฎหมายและแก้งกล่าวหาผู้ถูกตรวจค้นก็ย่อมจะเป็นภัยต่อ ผู้ถูกตรวจค้นได้ไม่มากนักน้อย ซึ่งย่อมก่อให้เกิดปัญหาบานปลาย ก่อให้เกิดเป็นคดีความหลายเรื่อง สุดท้ายผู้บริสุทธิ์ไม่ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ถูกตรวจค้นเอง ก็ย่อมต้องถูกกล่าวหา และอาจถูกลงโทษตามกระบวนการของกฎหมายได้ จึงเห็นได้ว่าไม่เป็นการดีแก่ทั้งสองฝ่ายเลย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าถึงแม้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่มุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวไม่ให้ใคร ๆ ล่วงละเมิดสิทธินี้ได้ แต่ก็ไม่ได้จำกัดให้ละเมิดไม่ได้เสียทีเดียว ยังมีข้อยกเว้นด้วย ดังรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 35 บัญญัติว่า บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จากบทบัญญัติดังกล่าว คำว่า เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แสดงว่า รัฐธรรมนูญยังเปิดโอกาสให้มีข้อยกเว้นของหลักได้ เริ่มจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญวางหลักว่า ห้ามค้นเคหสถาน แต่มีข้อยกเว้น 2 ประการ คือ ผู้ครอบครองเคหสถานให้ความยินยอม และโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในกรณีที่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้ค้นได้โดยต้องมีหมาย (มาตรา 92 วรรคแรก) แต่ยิ่งกว่านี้ ยังได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้อีก 5 กรณี ตามมาตรา 92 ดังนี้

- (1) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
- (2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน

(3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น

(4) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นซ้ำว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(5) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

ส่วนยานพาหนะทางบกถึงแม้จะไม่มี ความชัดเจนว่าเป็นเคหสถานหรือไม่ ดังปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาถึงหลักและข้อยกเว้นของการค้นเคหสถานแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ในสภาพความเป็นจริง ประกอบกับเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคมแล้วก็ต้องยอมรับว่าบางกรณีเจ้าพนักงานก็จำเป็นต้องตรวจค้นยานพาหนะเพื่อระงับเหตุ หรือเพื่อประโยชน์แห่งคดี เช่นเดียวกับเรื่องความจำเป็นในการค้นเคหสถานดังได้กล่าวมาแล้ว เมื่อมีความจำเป็นต้องมีข้อยกเว้นหลักการรัฐธรรมนูญก็ควรจะต้องกำหนดข้อยกเว้นให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญด้วย กล่าวคือจะต้องจำกัดข้อยกเว้นให้เหลือน้อยที่สุด ข้อยกจำกัดซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปก็ได้แก่ การยอมให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีหมาย เพราะถือว่าการค้นโดยมีหมายนั้นได้ผ่านการตรวจสอบพิจารณากลั่นกรองของผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ย่อมจะสังเกตเห็นได้ว่า การที่จะออกหมายค้นแต่ละรายนั้นมีความจำเป็นหรือไม่เพียงใด หรือที่เรียกว่า ต้องมีเหตุอันควร (Probable cause) นั้นเอง

4.5 วิเคราะห์หลักปฏิบัติและแนวทางการแก้ปัญหา

อาจกล่าวได้ว่า แนวทางในการแก้ปัญหาในการตรวจค้นยานพาหนะทางบกนั้นมิใช่อุบัติที่ความหมายของยานพาหนะทางบก เป็นเคหสถาน หรือที่รโหฐาน หรือจะต้องแปลความถึงสิ่ง ที่เคลื่อนที่ได้หรือเคลื่อนที่ไม่ได้ แต่ต้องคำนึงการที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะทางบกนั้น ต้องการใช้นยานพาหนะทางบกนั้นอย่างเคหสถานหรือไม่ หรือถึงแม้ว่าจะไม่ได้ใช้ในสภาพหรือลักษณะอย่างเคหสถาน แต่ก็ต้องการความปกติสุขในการครอบครองขณะที่ใช้ หรือต้องการความมีชีวิตที่เป็นส่วนตัวในยานพาหนะนั้น และมีสิทธิที่จะหวงกันไม่ให้บุคคลใด ๆ ที่จะเข้าไปในยานพาหนะนั้นได้ ต้องการความเป็นส่วนตัว อากังขเพลง ดูโทรทัศน์ หรือสนทนากับบุคคล

ใด ๆ ประกอบการงาน จัดการประชุมสัมมนา รับประทานอาหาร หรือหลับนอนภายในยานพาหนะนั้น ๆ โดยไม่มีบุคคลอื่นมารบกวน หรือกระทำการล่วงละเมิดสิทธิได้

หากพิจารณาหลักการค้นโดยทั่วไป ถ้าเป็นการค้นในที่รโหฐาน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่ว ๆ ไปในนานาอารยประเทศแล้วว่า โดยทั่วไปจะต้องมีหมายค้นเสมอ แต่จริง ๆ แล้วก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย ๆ ที่จะพิจารณากันว่าสถานที่อย่างใดบ้างเป็นที่รโหฐาน แม้แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ยังไม่ได้ระบุให้ชัดเจนว่า คือสถานที่อย่างใด รวมทั้งยานพาหนะทางบกที่ผู้เขียนได้เคยกล่าวถึงมาแล้วเช่นเดียวกัน

ส่วนกรณีเป็นการค้นเคหสถาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเคารพสิทธิของบุคคลในการที่จะอยู่อาศัยในเคหสถานด้วยความปกติสุข ปราศจากการรบกวนจากบุคคลภายนอก ก็เป็นที่ยอมรับกันเป็นทั่วไปว่าต้องมีหมายค้น เว้นแต่

1. ผู้ครอบครองเคหสถานให้ความยินยอม
2. เข้าช้อยกเว้น กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 (1)-(5)

ตามหลักเกณฑ์ของการค้นและช้อยกเว้นดังกล่าวเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่ค่อยชัดเจนว่าให้มีความหมายรวมถึงยานพาหนะทางบกด้วยหรือไม่อย่างไร แต่หากยานพาหนะทางบกนั้นมีการเล่น หรือจอดอยู่ในที่ส่วนตัว หรือภายในเคหสถานของบุคคลใด การจะเข้าไปตรวจค้นได้ ย่อมกระทบถึงความมีชีวิตส่วนตัว หรือความต้องการอยู่ในเคหสถานอย่างปกติสุขค่อนข้างชัดเจนถึงแม้การปฏิบัติการค้น เจ้าหน้าที่เพียงแต่ต้องการจะค้นรถ แต่ก็ย่อมกระทบกระทั่งถึงสิทธิส่วนตัวดังที่กล่าวมาแล้ว การจะดำเนินการตรวจค้นยานพาหนะที่อยู่ภายในนั้นได้ จึงควรต้องมีการดำเนินการออกหมายค้นด้วย

กรณียานพาหนะทางบกถึงแม้ไม่ว่าจะต้องการความเป็นส่วนตัวหรือไม่ก็ตาม ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองยานพาหนะนั้นได้เล่น หรือจอด ในที่สาธารณะ ดังนั้นส่วนหนึ่งจึงมีความเกี่ยวข้องกับความสะดวกเรียบร้อยของสาธารณะ แต่อีกส่วนหนึ่งก็ต้องคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัวของบุคคลดังกล่าวด้วย และต้องยอมสละความเป็นส่วนตัวไปบ้างไม่มากก็น้อย ซึ่งจะไม่ได้รับสิทธิส่วนตัวทั้งหมดตามที่ต้องการ เพราะบุคคลอื่น ๆ ก็มีสิทธิร่วมในการใช้หรือจอดในทางสาธารณะได้เช่นกัน สิทธิส่วนตัวของเขาจึงอาจส่งผลกระทบต่อคนอื่นบ้าง ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการทำการตรวจค้นยานพาหนะทางบกที่เล่นหรือจอดในที่สาธารณะ จากเหตุผลดังกล่าวการตรวจค้นยานพาหนะทางบกไม่ควรต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลในการตรวจค้น เพราะไม่ได้เป็นการสอดคล้องกับทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่โดยหลักทั่ว ๆ ไป ผู้เขียนเห็นว่า การตรวจค้นยานพาหนะทางบกห้ามมิให้ทำการตรวจค้นในที่สาธารณะสถานได้ เว้นแต่จะมีเหตุเพียงพอที่จะออกหมายค้น หรือที่จะจับบุคคลได้ เพื่อให้

การตรวจค้นยานพาหนะทางบกได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวขึ้นโดยไม่ต้องรอการออกหมายจากศาล ซึ่งหากจะต้องรอหมายของศาลคงไม่ทันการและไม่เหมาะสมกับการใช้ตรวจค้นยานพาหนะ เนื่องจากยานพาหนะเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ไปไหนมาไหนได้และเคลื่อนที่ได้รวดเร็ว แต่หากตามพฤติการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่ามีเหตุเพียงพอในการที่จะออกหมายค้นได้ โดยเหตุเพียงพอที่จะออกหมายค้นหรือหมายจับบุคคลได้ การค้นก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69 ส่วนการจับบุคคลก็เป็นไปตามมาตรา 78 แล้ว¹⁶ เจ้าหน้าที่งานตำรวจดำเนินการตรวจค้นยานพาหนะ นั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องขอหมายจากศาลก่อน การกระทำเช่นนี้จึงจะทำให้การตรวจค้นยานพาหนะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักของกฎหมายโดยทั่วไป

¹⁶ ในกรณีเหตุออกหมายค้น

มาตรา 69 เหตุที่จะออกหมายค้นได้มีดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวนได้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา
- (2) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด
- (3) เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
- (4) เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ
- (5) เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาลในกรณีที่จะพบหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

ในกรณีออกหมายจับ

มาตรา 78 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับนั้นไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- (1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 80
- (2) เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด
- (3) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนี
- (4) เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด และแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว